

Çağ ve Hakikat, Rene Guenon'dan Seçme Makaleler ve Yorumlar

● Rabia DİRİCAN^a

^aTemel Eğitim Bölümü,
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi,
Ankara, TÜRKİYE

Received: 28 May 2019
Accepted: 18 Jun 2019
Available online: 13 Dec 2019

Correspondence:
Rabia DİRİCAN
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi,
Temel Eğitim Bölümü, Ankara,
TÜRKİYE/TURKEY
rabiadirican@gazi.edu.tr

Mustafa Tahralı, Çağ ve Hakikat,
Rene Guenon'dan Seçme Makaleler ve
Yorumlar, Kubbealtı Yayınevi, İstanbul 2018,
382 s. ISBN: 9786054750399

Modern dünyayı her yönüyle tenkit eden Fransız asıllı Müslüman mütefekkir Rene Guenon (Abdülvahid Yahya) üzerine bir dizi telif ve tercüme metinden müteşekkil bu eser, Prof. Dr. Mustafa Tahralı tarafından kaleme alınmıştır. Eserin ana eksenini ve muhtevasını, Rene Guenon'nun eserlerinden yapılmış tercüme ve ardından bu tercümelelerdeki dipnotlarla genişletilen yorum ve açıklamalar oluşturmaktadır. Guenon'un Hint felsefesi ve tasavvufu üzerinden açtığı kavramlar, orijinal içerikleri bozulmadan Türkçeye aktarılmış ve dipnotlarda kültür ve irfanımızda yerini bulan meseleler ile ilişki kurularak daha anlaşılır kılınmıştır. Bu bakımdan yalnızca kuru bir çeviri metni değil, aynı zamanda kavramları uyarlama gayretinde de olan bu eserin, İslâm tasavvufuna verilen referanslar ve ortaya konan paralellikler ile evrensel bir hakikat anlayışına doğru genişleyen bir tefekkür ufku açtığı düşünülmektedir.

Eserde çağ ve hakikat üzerine fikirleri işlenen Guenon, Batı için konuşan, onun kötü gidişatı için endişelenen ve çözüm bulmaya çalışan Batılı bir düşünür olarak karşımıza çıkmaktadır. Oldukça iyi betimlenmiş bir fikir profili sayesinde okuyucunun onunla tanışıp hemhal olması mümkün. Yüzeysel bir okumayla dahi temel mesele, kendini net bir şekilde hissettiriyor. Guenon'un tabiri caizse bütün derdi; ulûhiyetle, kutsalla, değerlerle irtibatı kesilmiş ve dengesi maddiyat lehine bozulmuş Batı medeniyetini düştüğü çukurdan kurtarmak! Zira o, bilmektedir ki medeniyetin mihenk taşı nizamdır, dengedir, kozmostur ve dengesiz bir şekilde yalnızca maddî yönde ilerleyen bu medeniyetin yakın zamanda iflas etmesi mukadderdir.

Düşünce tarihi içerisinde ayrıksı ve özgün bir yere sahip Guenon, herhangi bir kategoriye sokulamıyor. Bu ise onu, kendine has ve biraz da keskin üslubu ile okunmaya değer farklı bir bakış açısı haline getiriyor. Onun aynı zamanda tasavvuf bilgisi ve ona uygun yaşantısı, üslubunu daha ikna edici kılarak karşı çıkılması güç biri hale getiriyor. Prof. Dr. Mustafa Tahralı ise usta bir anlayış ve yorum ile ruh dokusunu bozmadan ve dahi bütünleyerek eseri Türk okuyucuların idrakine sunmuş. Kubbealtı Yayınla-

rından çıkmış olması ise yayınevini çizgisine oldukça uygun nitelikte ve eserin muhtevası hakkında bir ipucu vermekte. Çağ ve Hakikat, elbette bir solukta okunup bitirilecek aksiyon romanı tadında bir eser değil, hemen her satırda durup düşünülmesi gereken, kendini size açması için ilgi isteyen nazlı bir eser. Düşünmeye ve yorulmaya hazır olmak gerekiyor. Guenon'un bazı düşüncelerinin nevi şahsına münhasır olması ve düşünürün ülkemizde çok tanınmamış olması, ayrıca bir mesaiyi gerekli kılıyor. Bir kitabın hakkını vererek okuyan ve onu anlamak için hiçbir çabadan kaçınmayanlar için uzun soluklu bir tefekkürü davet var.

Eserde anlam yitimine uğratılarak içi boşaltılan kavramlar ve modernizmin getirdiği pek çok problem masaya yatırılmakta, temel eksen modernizm üzerinden şekillenmektedir. Guenon'un davası bir çeşit Batı'yı manevî umursamazlığından kurtarma çabası ve bunun da çaresini Doğu tefekküründe görüyor. Kendisi, Müslüman olmasına rağmen hakikati, Batılıları ürkütmemek adına saf metafiziğe daha yakın bir doktrin olan Hinduizm üzerinden anlatmış. Batı'yı aydınlatmak gibi bir misyonla yola çıktığı için her söylemini özenle kurmuş ve Batılıların temkinli yaklaşıtları din kelimesini -özellikle de İslâmiyet'i kullanmadan, daha bağımsız bir yol olarak Hinduizm'i bir söylem vasıtası seçmiş önsözde belirtildiğine göre. Şâzelî bir Fransız'ın böyle bir yol tercih etmiş olması ilk planda biraz yadırganabilir, ancak ona göre bu önemsiz bir detay, zira hakikatin özü birdir ve anlaşılın o ki Hinduizm, Konfüçyanizm, İslâm tasavvufu, Budizm, Taoizm, Katoliklik ve benzeri kadim öğretiler kendi mizacına göre aynı hakikatten haber verir. Nitekim Rene Guenon'dan -Müslüman olduktan sonraki ismiyle Abdülvahid Yahya- etkilenen Batılıların Hinduizm'i ya da başka bir dini değil kendiliğinden İslâmiyet'i seçerek Müslüman olmaları, düşünürün amacına ulaştığına delildir. Düşünür, eserlerinde, varılması gereken o temel manevî hazineyi "tradisyon" kelimesiyle ifade etmiştir, ama biz bu tanıtım metninde, Türk okuyuculara daha aşina bir tabir olduğu için "hakikat" demeyi tercih edeceğiz.

Eserin temel çatısı beş bölümden oluşmakta, ayrıca önsöz, giriş ve ekler kısmı bulunmaktadır. "Rene Guenon ve Entelektüel Çevresi" başlıklı I. Bölüm, öncelikle düşünürü okuyucuya tanıtmak amacıyla hazırlanmış ve tamamı Mustafa Tahralı'nın telif yazılarından ve röportajlarından oluşmaktadır. Bu bölümde düşünürün hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiş ve bölümdeki diğer metinlerle birlikte fikir çerçevesi çizilerek Guenon'un zihin haritası ve davası genel hatlarıyla ortaya konulmuştur.

Kitabın manifestosu niteliğindeki II. Bölüm, "Modern Dünyanın Bunalımı" başlığı ile eserdeki yerini almış, IV. Bölüm ile birlikte eserin temel iddiasını şekillendirmiştir. Bu bölümlerde ferdiyetçilikten hümanizme, eşitlikten demokrasiye, bolşevizmden Panislâmizme kadar modernizmi karakterize eden pek çok kavram irdelenerek sıkı bir eleştiri süzgecinden geçirilmiştir. Öyle anlaşılmaktadır ki Guenon için modernizmin sebep olduğu anlam yitimi ile hakikat ıskalanmakta, mânâ özden çekilerek içi kof madde ile yüz yüze kalınmaktadır.

Metafizik ve sembolizmden seçme makalelerin bir araya getirildiği III. Bölümde ise daha çok İslâm tasavvufuna ve İslâmiyet'e ait sembollere yer verilmiştir. İslâm tasavvufunun merkezi kavramları olan "tevhit" ve "kendini bilmek", Batı medeniyetinden çıkmış Doğulu bir mütefekkirin zihin filitresinden geçirilerek ele alınmıştır. Guenon'a göre, sufi kelimesindeki harflerin ebced değeri toplamı ile el-hikme el-ilâhîyyeh (ilâhî hikmet) kelimesinin harf değerlerinin toplamı aynı sayıdır. Şu halde sufi, hikmete sahip olan, bir başka ifadeyle Allah'la bilen kimsedir ve işte hakikati bilmenin en yüksek mertebesi budur (s.196).

V. Bölümde ise Fransızca orijinal haliyle konulan bir makalenin yanı sıra din ile gelenek ayrımına dair bir metne yer verilmiştir.

Kitabın başlığı Guenon'un genel bakış açısını özetler nitelikte ve eserin muhtevasına dair oldukça kaliteli bir ipucu; Çağ ve Hakikat. Peki, çağın karşısına hakikat konularak hakikat ile çağ arasında neden bir zıtlama meydana getirilmiştir? Katolik iken 'asra' yemin ederek onu kutsayan bir dine geçmeyi tercih etmiş bir mütefekkir, 'çağın' son derece yozlaşmış, ahlak dışı, hakikatten kopuk ve batmaya mahkûm hoyrat bir çağ olduğunu iddia ederek bize ne anlatmak istemektedir? Guenon'un çağdan kastı, Rönesans ve Descartes ile başlayan modern çağdır. Batı medeniyeti için Rönesans, bir yol ayrımıdır, Rönesans ile birlikte Ortaçağ'ın teolojik rengi siyaha boyanmış ve karanlık çağ başlamıştır. Batılıların iddia ettiği gibi Rönesans hiç de aydınlanma çağı olmayıp, Hint doktrinlerine göre karanlık çağın başlangıcıdır. Rönesans'tan önce Batı medeniyetinde az çok bir hakikat anlayışı vardır, Katoliklik bunu kısmen temsil eder. Ancak Rönesans ve Reform ile birlikte aşkın/müteal olan ile irtibat kesilmiş ve maddî gelişme insanları yutarak ele geçirmeye başlamıştır. Batı, medeniyetler tarihinde yalnızca maddî yönde ilerleyen tek medeniyet olması bakımından bir anomalidir ve üstelik diğer medeniyetleri de kendi patolojik ruh halinin içine çekerek dünyayı küllü bir bunalıma doğru sürüklemektedir. Bundan kurtulmanın yolu ise, acilen başa dönerek kadim öğretilerdeki hakikat anlayışını benimsemek, hakikatle ve aşkın olanla bağı kuvvetli bir entelijansiya oluşturmaktır. Bu, bir çeşit maneviyat Aristokrasisidir ve manevî düzlemde gerçek üstünlük takva ile olur. Bunların sayısının çok olmasına da gerek yoktur, irfanı temsil eden bir zümre teşekkül ederse bu, Batı'yı kurtarabilir. Zira "*manevî güç sayıya dayanmaz. Sayı, maddenin kanunudur*" (s.135). Guenon, aynı zamanda bir entelektüel portresi de çizer ve bu portre ile dünyayı her türlü bunalımdan kurtaracak insan tipini işaret eder. Gerçek bir entelektüelin kalbiyle alakası kesilmemiştir ve müntesibi olduğu dinin esaslarını ilminde merkeze alır. Doğu düşüncesi gönüle, Batı düşüncesi ise akla dayanır. Oysa tüm dinler ya da hakikat, tek bir kaynaktan, Tanrı'dan çıkar ki bunu akılla kavramak mümkün değildir. Entelektüel, irfan sahibi, arif olan kimsedir. Marifete, yani hak ve hakikat bilgisine ulaşmıştır. Bunun maddî şeyleri bilmekle ilgisi yoktur. Burada Guenon'un, Müslüman olduktan sonra Şâzelî tarikatına girdiğini ve Şâzelîyye'de en temel kavramın marifet olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Marifetin yolu ise ledünni ilimdir, dine, ananeye dönmektir. Guenon, zannediyorum burada felsefeyi çok da gerekli görmez, çünkü felsefe akıl ürünüdür.

Bugün Batı'nın da bir seçkinler sınıfı anlayışı vardır, ama bunlar yine modernizmin para ve güç gibi çürük değerleri üzerinden şekillendirilmiş, endüstriyi ve teknik bilgiyi ilimle karıştıran bir entelijansiyadır. Guenon, bu noktada bilimin hakikate götürücü bir yol değil maddî yükselme aracı olduğunu ve insana bilimin değil ilmin lazım olduğunu söyler. Rönesans ve Reform'dan sonra tamamen dünyevî (profan) bilgiler üzerine kurulu Batı medeniyeti, manevî prensiplerden uzaklaşmış, bu da onun mahvına sebep olmuştur. Bizi ancak bir çöküş kurtarabilir. Batı'nın progresif zaman algısına da bir tokat vurarak Guenon, hakikatin döngüsel aktığını, tarihsel seyrin ne insan ne de medeniyet açısından devamlı ileriye gitmediğini anlatmak istemektedir. Gerçekten de semavî dinlere inanan bir insan açısından Tanrı, Âdem'e isimleri öğretmiştir, yani ilk insan konuşmayı bilir. Batı'nın empoze ettiği, ilkökul kitaplarında dahi yerini bulan eskiçağ tasvirlerine göre ise insan konuşmayı bilmeyen oldukça ilkel bir canlıdır. İlkçağdan bu yana insanlığın devamlı ileriye doğru gittiğine dair uydurulan tatlı masal, Rönesans'ta zirve yaparak artık insanı dünyanın efendisi haline getirir. Batılı tarihçilerin Atlantis'i, İnkaları ya da Mısır Piramitlerinin yapılışını ve o zamanki teknik gelişmeyi nasıl açıkladıklarını bilmiyorum, ama kesin olan bir gerçek var ki o da, bir parça tarih bilen insanın, insanlığın devamlı olarak ileriye gitmediğini

görmesi vakidir. Descartes-Kant-Hegel kanalından devam eden modern felsefenin oluşturduğu terakkici zaman algısı ve Hegel'in "en son gelenin en iyi olduğu" diyalektik tarih anlayışı, minareyi çalan modernizmin aydınlanmasına uydurulan bir kılıftır. Halkın kendi kendini yönettiği yanlışlığı oluşturarak bir kılıf da demokrasi ile giydirilir. Hakikatte demokrasi, modern düzeni sürdürebilmek için en ideal yoldur, çünkü halkın çoğunluğu vasattır ve böylece temsilciler, çoğunluğun dediği ile vasatlardan seçilir. Bu şekilde, halkı manipüle etmek, onları maddî değerlere yönlendirmek ve uyanmalarını engellemek daha kolay hale gelir. Oysa Guenon, politikada da liyakat olması gerektiğini, ortalama birilerinin değil -Platon'un filozof-kralını andıran bir yaklaşımla- en iyilerin yönetici olması gerektiğini savunur. Zira bir insan aynı anda hem yönetici, hem yönetilen olamaz, bu saçmadır. Demokrasinin kardeşi eşitlik kavramıdır ve düşünürün, eşitliği de bir tek tipleştirme çabası olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Doğada hiçbir yerde bir eşitlik söz konusu değildir ve bu çoğulluk, birliğin tamlığına zeval getirmez. Bu bakımdan eşitliğin var olmadığını, olamayacağını, bir yanlışlama olduğunu söylüyor Guenon. Eşitliği de demokrasiyi de bir vehim gibi telakki ediyor. Tamamen bir manipülasyon içerisinde insanlar yönlendiriliyorlar. Para ve şöhret gibi çeşitli putlar, çeşitli kanallardan bombardıman halinde insanların zihnine sokularak değerli bir şeymiş gibi gösteriliyor. İnsan doğasında da zaten buna meyyal bir taraf var, çoğu Batılı ve Batı'nın çengel attığı milletler bu şekilde hakikatin varlığından dahi haberdar olmadan yaşayıp gidiyorlar.

Guenon, çağ ile Batı medeniyetinin Rönesans ile başlayan, zahirde aydınlanma, hakikatte karanlık devir olarak nitelediği, yalnızca maddî yöne doğru ilerleyen, demokrasi, ferdiyetçilik, pozitivizm ve hümanizm ile karakterize bir devri işaret etmektedir. Peki Guenon'un hakikatten kastı nedir? Eser içerisinde modern filozoflara sık sık taş atıldığı görülür ki bunların başında, modern felsefenin kurucusu Descartes gelir. Descartes, Guenon'un hakikate yakın olduğunu düşündüğü Katolik dinine karşı ne söylemiştir de çağı bir kırılma noktası haline getirmiştir? Guenon, Descartes felsefesini detaylı olarak anlatmaz, ancak onun en temelde karşı çıktığı nokta, hakikatin yerine akli, bir bakıma Tanrı'nın yerine insanı koymasındır. Her şeyden önce Descartes, Ortaçağın skolastik, mutlak bilgisine şüphe karıştırmış, "Sağlam bir bina inşa etmek için önce bana okulda öğretilenlerin hepsini yıkmalıyım" diyerek skolastisizmin nesilden nesle "aktarılan" bilgisini yerle bir etmiştir. Ortaçağ'da bilgi ilâhî temelli iken Descartes ile birlikte ratio/akıl temelli hale gelmiştir ki Guenon'un eleştirisi oklarına en çok maruz kalan kavramlardan biri de rasyonalizmdir. Hiçbir tradiciton (geleneğe, anane) ya da hakikat, insan menşei olamaz diyor Guenon. Ortaçağ'ın yukarıdan aşağıya inen hakikat anlayışına karşı Descartes, "Cogito ergo sum / Düşünüyorum, o halde varım" demektedir ve bu durumda Tanrı'dan çıkan bilgi artık zihinde temellenen bir bilgi haline dönüşür. Buraya kadar belki bir parça anlamak mümkün, ancak daha sıkıntılı nokta şudur ki, Descartes, Tanrı'yı da insan zihninde temellendirir. Guenon'un bam teline dokunan bir anlayışla ikinci önerme, "Düşünüyorum, o halde Tanrı vardır" önermesi şunu ifade eder: Zihnimde mükemmel bir Tanrı fikri olduğuna ve Tanrı gerçekten mükemmelse beni aldatmayacağına göre o fikri zihnimde koyan bir Tanrı muhakkak vardır. Descartes'in felsefe tarihinde "özne felsefesi" olarak yerini bulan ve çağ kapatıp çağ açan insan merkezli öğretisi böyledir. Oysa kadim hakikat anlayışında insan zihninden bağımsız bir Tanrı vardır; biz olsak da olmasak da, düşünsek de düşünmesek de Tanrı vardır, hakikat vardır. İnsan, ancak o hakikati öğrenebilir, tahakkuk ettirebilir, aktarabilir, kendini ve Rabbini bilebilir, ancak yeni ve orijinal bir şey söyleyemez, çünkü hakikat kişiden kişiye değişmez. Ortaçağ da insan merkezlidir, ancak Ortaçağ'da insan, Tanrı'nın ona verdiği görev ve değerden dolayı merkezde iken Rönesans'ta kendi aklının gücünden dolayı merkezdedir. Yani Ortaçağ'da verilen bir değer, Rönesans'ta ise

alınan, insanın kendi aklı ile kazandığını düşündüğü bir değer vardır. Batı, hakikati kavrayıcı tek meleke olarak ratio(akıl)yu kabul ederek maneviyatı hezimete uğratmıştır. Ancak burada bir parantez açmak gerekirse, Guenon'un, zihnimizde doğuştan muhtevalı bilgi getirmemiz olarak tanımlanan kadim Yunan'daki gibi bir rasyonalizme karşı olduğu anlamı çıkmıyor; o, tam olarak vahyi dışlayarak akli tek bilgi kaynağı olarak gören, modern Batılı anlayışın ürettiği rasyonalizme karşıdır.

Öyle anlaşılmalıdır ki modern felsefe, Guenon için aynı zamanda bir kesret sebebidir; her özne ayrı ayrı fertliğini iddia eder ve bu durum, kendi hakikatine tapmaya kadar giden tehlikeli bir yoldur. Oysa hakikat bir ve tektir, Tanrı'nın şahsında toplanan bir vahdet inancı vardır. Üstelik de hakikat Guenon'a göre -ki Guenon'un belki de kadim gelenekle en orijinal bağlantıyı kurduğu nokta burasıdır- her gelenekte için bir biçimde mevcuttur. Mısır, Çin, Hint, Katoliklik, İslâm tasavvufu vs. bunların hepsi aynı kapıya çıkar. Ancak Batılı modern zihniyet bu hakikati göremiyor, çünkü onda metafiziği anlayacak sezgi yok. Hakikati görmek salt zihinsel bir tecrübe değil, o geleneğin içinde erimeyi gerektiren varoluşsal bir farkındalık ile mümkün. Oysa Batı medeniyetinin kendi kökleri ile de bağlantısı kopuktur. Modern Batı; kendisinin Yunan, Roma ve Hıristiyanlık şeklinde üçayak üzere kurulu olduğunu iddia eder, ancak Guenon'a göre gerçekte o tamamen maddî bir düzen üzere kuruludur. Eğer Yunan'ın kadim hikmet anlayışını ya da Hıristiyanlık öğretisini devam ettirebilmiş olsaydı hakikatin bu kadar uzağına atılmış olmayacaktı.

İnsan anlayışından bilim telakkisine, yaptığı felsefeden ortaya koyduğu mimariye kadar bu anlayış, Batı'nın her fiiline sinmiş bir kesret kokusudur. İlk olarak bilim anlayışına bakacak olursak, Guenon'a göre teknik bilgiyi ilim zanneden, tamamen profan bilgiye dayalı ve yine ilerlemeci bir bilim anlayışı vardır. Batılılar akli bilgiyi, dolaylı ve noksan bilgiyi bilirler. Vahdet bilinmeden kesret bilinemez. Modern bilim, ihtisaslaşma adı altında her şeyi parça parça ederek inceleyen yapısıyla bütünü ıskalar, hâl-buki detay bilgi kendi başına bir mânâ ifade etmez, muhakkak surette bütün ile ilişki kurulmaya mecburdur. Batılılar, her ilme bağımsızlık verme bahanesiyle ilimleri birbirinden ayırdılar. Oysa mukaddes ilim; hakikat bilgisidir, metafiziktir, bütündür ve her yerde aynıdır. Velhasıl bilim sahasında da çağ ile hakikat karşı karşıya gelmekte, dünyevî (profan) bilgi, mukaddes ilme ters düşmektedir. Bugün, gözüyle görmediği şeye inanmayan, bilimden çok bilimci olan, vahyi dışarda bırakarak bilginin merkezine salt akli koyan, çelişik bir şekilde tapınakları, ritüelleri ve ilmihaliyle -esasında insan uydurması- tam teşekküllü bir din olan pozitivism, insanın ferdi özelliklerini, şahsiyetini hiçe sayarak onu herhangi bir kişi, bir sayı, bir silüet olmaya indirgeyen pozitivism, tıptan eğitime, tarihten antropolojiye tüm ilimleri ele geçirmiş durumdadır. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra modern dünyanın bunalımı, insanın maki-neleşmesi ve kendine yabancılaşması suretiyle ortaya çıkıyor. Şahsiyet, kişisel özellikler görmezden geldiği için o, ahlaklı bir insan olma yolunda da ilerleyemiyor. Bir kişi, herhangi bir kişi, bir silüet, bir sayı olarak kalıyor pozitivism için.

Guenon, "Nefsini Bil" başlıklı makalesinde filo-sofia (felsefe), yani hikmet sevgisinin hikmeti elde etmeye yönelik bir hazırlık olduğunu ve böyle bir vasıtanın gaye yerine konulamayacağını (s.210) söyleyerek klasik Ortaçağ düşüncesine katılmaktadır. Ayrıca ona göre felsefi bilgi (yani hikmet sevgisi bilgisi), ancak sathi ve zahiri bilgiden ibaret olduğuna göre ne bizatihi ne de dolayısıyla bir kıymeti haiz değildir, o gerçek marifet yolunda sadece bir ilk basamaktır (s.210). Guenon'un felsefe eleştirisinden özellikle modern felsefe de nasibini almakta, modern filozofların adeta bir fikir anarşisi oluşturduğunu ileri sürmektedir. Bunun yerine Guenon'un, manevî tefekkür (s.134) ve irfanî keşf (kalbî keşf) (s.139) kavramlarını teklif ettiği görülür. Ancak mütefekkirin, felsefeyle ilgili pasajlarda varoluşçu filozoflara hiç değin-

memiş olması düşündürücüdür. Oysa varoluşçu filozoflar, tam olarak çağın getirdiği insanın makineleşmesine, yabancılaşmaya, tek tipleştirilmeye ve insanı yalnızca akıl varlığı olarak gören tarzda bir rasyonalizme karşı çıkmaktadırlar ki bu karşı çıkış, Guenon'un fikirleriyle -en azından problemi görmek bakımından- yaklaşık aynı istikamettedir. Örnek olarak varoluşçu teist filozof Gabriel Marcel, maddî yönde gelişen Batı'nın ahvaline "metafizik kopuş" diyecektir. Sözlükteki ifadesi ile de varoluşçuluk, tarihsel ve metafiziksel olmak üzere iki yönlü bir başkaldırıyı temsil eder. Tarihsel başkaldırı varoluşçuluğun mevcut zamanın şartlarına, kurum ve değerlerine karşı sert bir protesto ruhu içerisinde olmaktır. Metafiziksel başkaldırı ise varlığı, tözlerle özlerden müteşekkil gören dünya görüşüne, teknolojiyle birleşen bilimsel dünya görüşüne ve nihayet rasyonel bir dünya görüşüne meydan okumaktır¹.

Guenon için, Batı medeniyetinin Ortaçağ'da kalmış hakikat bağlantısı dışında dünyaya verebileceği, övülmeye değer hemen hiçbir şeyi yoktur dersek abartmış olmayız. Zira Guenon için ananeden, marifetten öte bir şey yoktur ki o da modern Batı'da yoktur. Eserin ekseriyetinde Guenon, büyük oranda Doğu yanlısı bir politika izlemekte, Doğu'ya dönüşün -Katoliklik dışında- tek selamet yolu olduğunu ileri sürmektedir. Mustafa Tahralı ise meseleyi biraz yumuşatarak giriş kısmında Samiha Ayverdi'den, Peyami Safa'dan, Necip Fazıl Kısakürek'ten Doğu-Batı sentezine dair alıntılar vererek daha ılımlı bir yaklaşım sergiler. Gerçekten de Doğu ile Batı'yı objektif bir şekilde değerlendirmeye ve yekdiğerinin aynasında kendimizi görerek eksiklerimizi fark etmeye muhtacız. Bugün geniş bir tahlil ile bakıldığında elbette Doğu medeniyetinde de birtakım sıkıntıların yaşandığı ve yer yer hakikatten uzaklaşma hamlelerinin olduğu görülecektir. Gerçi Guenon'a göre bu yine Batı'dan esen bir rüzgâr, Batı'nın sömürü zihniyetiyle dünyayı kendine benzetme çabasının bir ürünüdür, ancak öyle dahi olsa, bu tuzağa düşerek modern dünyanın cezbisine kapılan Doğuların da bilinçli ve agâh olmaları gerekmez miydi?

İlk bakışta Guenon'un, gerçekleri törpülemekten keskin bir üslupla açığa vurduğu ya da bazı pasajları sivri bir dille yazdığı düşünülebilir. Ancak hüküm vermeden önce eseri sonuna kadar okumak ve hatta Guenon'un diğer eserleri üzerine az çok bir fikir sahibi olmak, onun hakkında bir kaniya varmak için daha doğru bir yol gibi görünüyor. Eserin sonunda anlaşılmaktadır ki onun asıl eleştirdiği şey bir coğrafi bölge olarak batı değil, yozlaşmış, geleneğinden uzaklaşmış ve maddeye tapmakta olan modern Batı'dır. Aynı şekilde o akli değil, aklın Tanrılaştırılmasını ve en yüce vasfın akıl olduğunu kabul ederek insanın mânâsında bir sığınağı oluşturan rasyonel zihniyeti eleştirmektedir. O; insan aklının, vahyin ve hakikatin önüne bir set olarak çekilmesine karşı çıkmıştır. Kendi ruhunu ve ruhunun geldiği özü inkâr eden ya da görmezden gelen Batı'nın en nihayetinde bir kendine yabancılaşma problemi yaşadığını söylemek mümkündür. Guenon'un davası, her bakımdan bir öze dönüş çağrısı; insana "insan" olma davetidir. Bu çağrıyı külli bir şekilde medeniyet üzerinden yapsa da bir medeniyeti oluşturan elbette ki fertlerdir ve fertlerin ahlaklanarak bir şahsiyet haline gelmesi, başka bir deyişle her ferdin kendi özüne dönmesi, o medeniyetin kurtuluşu ve ihyası için kararlı bir adım gibi görünmektedir. Konuyu İslâm tasavvufundan bir vecizeyle bitirelim: "*Kim ki nefsinin bilir, o ancak Rabbini bilir.*"

¹Ahmet Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, Say Yay., Ankara 2011, s.442.